

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

YTTRANDE

Mål nr M 1431-17, tillstånd till bortledning av grundvatten m.m. med anledning av anläggande och drift av tunnelbana till Nacka och söderort

Stockholms läns landsting, Förvaltning för utbyggd tunnelbana, ("SLL") hänvisar till mark- och miljödomstolens föreläggande, aktbil. 930, varigenom SLL beretts tillfälle att yttra sig över domstolens förslag till villkor för bortledning av grundvatten under byggtid och drifttid respektive villkor för kontrollprogram grundvatten. SLL anför följande.

A. Villkor för bortledningen av grundvatten

A.1 Frågan om slutliga villkor för inläckage av grundvatten bör skjutas upp under en prövotid

Domstolen har föreslagit att slutliga villkor föreskrivs för inläckaget av grundvatten under såväl byggtiden som drifttiden.

Enligt 22 kap. 27 § första stycket miljöbalken kan avgörandet av en villkorsfråga skjutas upp under ett prövotidsförfarande om verkningarna av en viss verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet. SLL har i målet (se bl.a. avsnitt 4.1.1 i den tekniska beskrivningen, bilaga A till aktbil. 1; avsnitt 7.2 i miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga B till aktbil. 1; avsnitt 6 i PM hydrogeologi, bilaga C till aktbil. 1; karta avseende planerad användning av olika injekteringsklasser, aktbil. 739; presentationsmaterial från huvudförhandlingen, aktbil. 801, 812 och 825 samt PM alternativt förslag till inläckagevillkor, aktbil. 856) beskrivit hur tunneln planeras att drivas, den påverkan som kan förutses av grundvattenbortledningen och vilka skadeförebyggande åtgärder som föreslås, bl.a. för att begränsa inläckaget av grundvatten till tunnelanläggningarna.

SLL har visat att planerade åtgärder utgör bästa möjliga teknik för den typ av tunneldrivning som det är fråga om och det kan inte ifrågasättas att projektet har en hög ambitionsnivå när det gäller att begränsa inläckaget av grundvatten. Trots omfattande utredningar är det ofrånkomligt att det finns vissa osäkerheter när det gäller sprickförhållandena i berget och förutsättningar för injektering, omständigheter som är av omedelbar betydelse för begränsning av inläckage av grundvatten vid tunneldrivningen. Det är inte heller rimligt att SLL nu ska tvingas utföra ytterligare omfattande och kostnadskrävande utredningar för att undanröja dessa osäkerheter.

SLL står därför fast vid sin uppfattning att slutliga villkor för inläckaget under drifttiden bör beslutas utifrån de erfarenheter som vinnns och det underlag som tas fram under byggtiden, SLL vidhåller alltså att det i nuläget inte finns – eller rimligen kan tas fram – ett tillräckligt underlag för att föreskriva slutliga villkor i aktuellt avseende. Ett slutligt villkor för högsta godtagbara inläckage mellan Kungsträdgården och Nacka resp. söderort kan inte baseras på preliminära resultat från andra verksamheter som bedrivs, eller planeras bedrivs, på andra platser och under andra förutsättningar vad gäller anläggningsutformning och geologi. I övrigt hänvisar SLL till vad som anförts under avsnitt 1 i yttrandet den 18 mars 2019, aktbil. 855.

A.2 Domstolens förslag till inläckagevillkor

Skulle domstolen likväl finna att slutliga villkor nu ska föreskrivas för inläckaget under såväl byggtiden som drifttiden anser SLL att villkorsstrukturen (förslagen i villkor 3.1 och 4) i huvudsak kan godtas.

SLL vill dock särskilt framhålla att vissa av värdena i tabellen i villkor 3.1 avseende inläckage under drifttiden är orimligt låga. I nedanstående tabell finns en sammanställning av de värden för inläckage per delsträcka under bygg- respektive drifttiden, vilka domstolen föreslår i sitt föreläggande. Villkor sett till flödesvolym under byggtiden är desamma som SLL föreslagit i bilaga 1 till yttrandet den 18 mars 2019, aktbilaga 856, medan värdena för drifttiden för många delsträckor är halverade. Även om SLL bedömer att inläckaget kommer att minska något under drifttiden är en halvering av inläckaget inte realistiskt. SLL anser, som anføres ovan under avsnitt A.1, att värden för drifttiden bör bestämmas efter utgången av arbetstiden.

SLL har föreslagit att om slutliga villkor föreskrivs ska samma inläckagevillkor gälla för bygg- och drifttiden. Erfarenheter från tidigare större infrastrukturprojekt visar att inläckagen under byggtiden är högre än under drifttiden. Det är emellertid inte möjligt att redan innan byggtiden kvantifiera hur stor minskningen kan bli, varför samma villkor behöver bestämmas för byggtid och drifttid med anledning av det underlag som finns att tillgå idag.

SLL konstaterar också att delsträcka 3b och 4c av domstolen föreslås ha ett högre värde på inläckage under drifttiden än under byggtiden (+14 % respektive +25 %). Inläckaget till anläggningen kommer inte att öka under drifttiden, utan det är under byggtiden som bortledningen av grundvatten blir större. Högre inläckage för drifttiden behövs alltså inte.

Delsträcka	Längdmätning (cirka)	Domstolens förslag, byggtiden	Domstolens förslag, drifttiden
1a, Blasieholmen	km 0+000 till km 0+290	50 l/min	35 l/min
1b, Skeppsholmen	km 0+290 till km 1+170	-	105 l/min
Saltsjön	km 1+170 till km 1+650	-	100 l/min
2a, Sofia	km 1+650 till km 2+320	325 l/min	80 l/min
2b, Katarina Bangata mot söderort	km 2+320 till km 2+920	140 l/min	35 l/min
2c, Katarina Bangata mot Nacka	km 2+320 till km 2+810		30 l/min
3a, Gullmarsplan	km 2+920 till km 4+330	320 l/min	170 l/min
3b, Slakthusområdet	km 4+330 till km 5+700	145 l/min	165 l/min
4a, Luma	km 2+810 till km 3+850	245 l/min	125 l/min
4b, Sickla	km 3+850 till km 5+590	320 l/min	210 l/min
4c, Nacka	km 5+590 till km 8+110	240 l/min	300 l/min

När det gäller byggtiden noterar SLL också att förslaget innehåller begränsningsvärden och inte riktvärden som föreslagits av SLL. Föreslagna värden i tabellen under villkor 4 överensstämmer förvisso med de som tidigare föreslagits av SLL i andra hand, men ter sig för stränga för att föreskrivas som begränsningsvärden.

SLL anser att det är rimligt att få tid att utföra åtgärder ifall inläckaget temporärt skulle överskrida villkoret, eftersom inga skador kan förutses för temporära högre inläckage. Villkorskonstruktionen med rullande fyramånadersmedelvärden ger visserligen ett visst utrymme för variationer i inläckaget, men om det vid tunneldrivningen skulle uppkomma en problemsituation som inte kunnat förutses är fyra månader en väldigt kort tid för att hinna identifiera, utreda och åtgärda problemet och därefter att utvärdera att åtgärden gett önskad effekt. Om denna villkorskonstruktion föreskrivs är det nödvändigt med ett tillägg som förskjuter den straffrättsliga verkan av ett förhöjt värde. Ett sådant tillägg skulle kunna formuleras enligt följande.

Om ett fyramånadersmedelvärde skulle överskridas ska SLL vidta åtgärder för att begränsa inläckaget. Villkoret ska anses uppfyllt om det rullande fyramånadersmedelvärdet innehålls senast åtta månader efter överskridandet.

A.3 Domstolens förslag till avsänkningsvillkor under drifttiden

Domstolen föreslår att avsänkningsvillkor ska gälla under drifttiden beträffande två delsträckor, dels vid Blasieholmen (villkor 3.2), dels vid Sockenplan (villkor 3.3).

SLL hänvisar till avsnitt 2 i yttrandet den 18 mars 2019, aktbil. 855, och tillägger följande. SLL motsätter sig denna typ av permanenta avsänkningsvillkor. Villkoren är utformade så att det åligger SLL att tillse att grundvattenförhållandena inom områdena hålls oförändrade. Det är uppenbart orimligt eftersom SLL saknar kontroll eller rådighet över andra projekts inverkan på dessa grundvattenförhållanden. SLL kan inte heller åläggas att hantera eventuella ändrade grundvattenförhållanden som orsakas av klimatförändringar.

Det är mycket troligt att grundvattennivåerna i de utpekade områdena kommer att påverkas väsentligt av andra infrastruktur- eller bebyggelseprojekt, exempelvis hårdgöring av mark i samband med önskvärd stadsutveckling. En stor del av området kring den planerade stationen i Slakthusområdet ska rivas och ersättas med nya byggnader. Det är troligt att grundvattenpåverkan kommer att ske från flera av

dessa anläggningsarbeten. Även inom de södra delarna av området kommer staden att byggas ut och SLL har svårt att se hur tillämpningen av villkoret enligt domstolens förslag skulle gå till. Andra tillståndsprövade grundvattenpåverkande infrastrukturprojekt i området (exempelvis Citylink, som passerar längs en av delsträckorna) saknar dessutom denna typ av permanenta avsänkningsvillkor.

Avsänkningsvillkor riskerar att medföra kostnader och tillämpningssvårigheter som inte motiveras av någon motsvarande miljönytta. Som framgår av SLL:s yttrande rörande domstolens förslag MMD-2 förekommer morän på södra delen av Blasieholmen och Stockholmsåsen väster om området. Inom dessa områden finns det inga objekt som är känsliga för grundvattennivåsänkningar. Även om domstolen föreslår att rör för att kontrollera villkoret ska bestämmas inom ramen för kontrollprogrammet, är villkoret inte ändamålsenligt eftersom det gäller även för områden som inte är känsliga. Vad gäller Slakthusområdet och Sockenplan, den sträcka som skulle omfattas enligt domstolens förslag MMD-3, förekommer det även där områden utan objekt som är känsliga för grundvattennivåsänkningar.

Om ett villkor för grundvattennivåsänkning ska föreskrivas behöver det tydligt kopplas till de känsliga objekt som ska skyddas mot avsänkning. Villkoret behöver också ta höjd för att andra verksamhetsutövare kan påverka grundvattnet så att SLL inte riskerar villkorsbrott till följd av annan verksamhet. I sammanhanget ska nämnas att av SLL föreslagna villkor har hänsyn till ovanstående och säkerställer att tunnelbanan kan byggas ut utan risk för att några permanenta skador uppkommer. SLL ser därför inte motiven till att föreskriva villkor för grundvattenavsänkning.

B. Kontrollprogram för grundvatten

SLL anser att de föreslagna tilläggen i kontrollprogrammen för grundvatten i och för sig kan accepteras, men de skapar en ytterligare administrativ börda för verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet som inte motiveras av en motsvarande minskad påverkan från den sökta grundvattenbortledningen. SLL utgår vidare från att ordet ”grundvattenberoende” i villkor 5.2 och 5.5 ska förstås som ”grundvattenpåverkande”.

Tillsynsmyndigheten brukar normalt inte vilja formellt besluta om kontrollprogram eller samrådskrets, eftersom ansvarsbördan då förskjuts till dem från verksamhetsutövaren. SLL har redan idag samverkan med berörda anläggningsägare till

planerade och befintliga grundvattenpåverkande tunnelanläggningar, både med och utan tillstånd för vattenverksamhet. En utökad dialog kring kontrollprogrammet har inletts med dessa och kommer att hållas innan SLL startar samrådet med länsstyrelsen, vilket länsstyrelsen informerats om på tillsynsmöte. Genom att domstolen föreslagit ett villkor att vid oenighet i samråd hänskjuts frågan till MMD, finns det en möjlighet för tillsynsmyndigheten att vända sig till domstolen om man inte samtycker med SLL om kontrollprogrammets utformning och framtagande.

Att i villkor skriva vilka specifika verksamhetsutövare som ska samrådas med är opraktiskt. SLL har redan erfarenhet av att både Trafikverket och Jernhusen är långsamma på att reagera när kontrollprogrammen för grundvatten för tunnelbana till Barkarby och Arenastaden har upprättats och reviderats. Att ytterligare verksamhetsutövare ska vara delaktiga i processen förutser SLL bli administrativt krångligt och tidsödande. Dessutom har dessa verksamhetsutövare ändå en möjlighet att vända sig till länsstyrelsen om de inte anser att kontrollprogrammen är ändamålsenliga. Aktuella kontrollprogram är publicerade på tunnelbaneutbyggnadens externa hemsida och är tillgängliga för alla.

C. Sammanfattning

Aktbil. 930 föranleder ingen justering av SLL:s yrkanden eller villkorsförslag. SLL anser att domstolen nu kan avgöra målet.

Stockholm den 23 maj 2019
Stockholms läns landsting, Förvaltning för utbyggd tunnelbana, genom

Erik Forsström
(enligt fullmakt)